

Impacte del Brexit sobre les economies catalana i espanyola i recomanacions de política econòmica per a la formació d'un nou govern a Espanya

Taula de política econòmica 25 / 07 / 2016

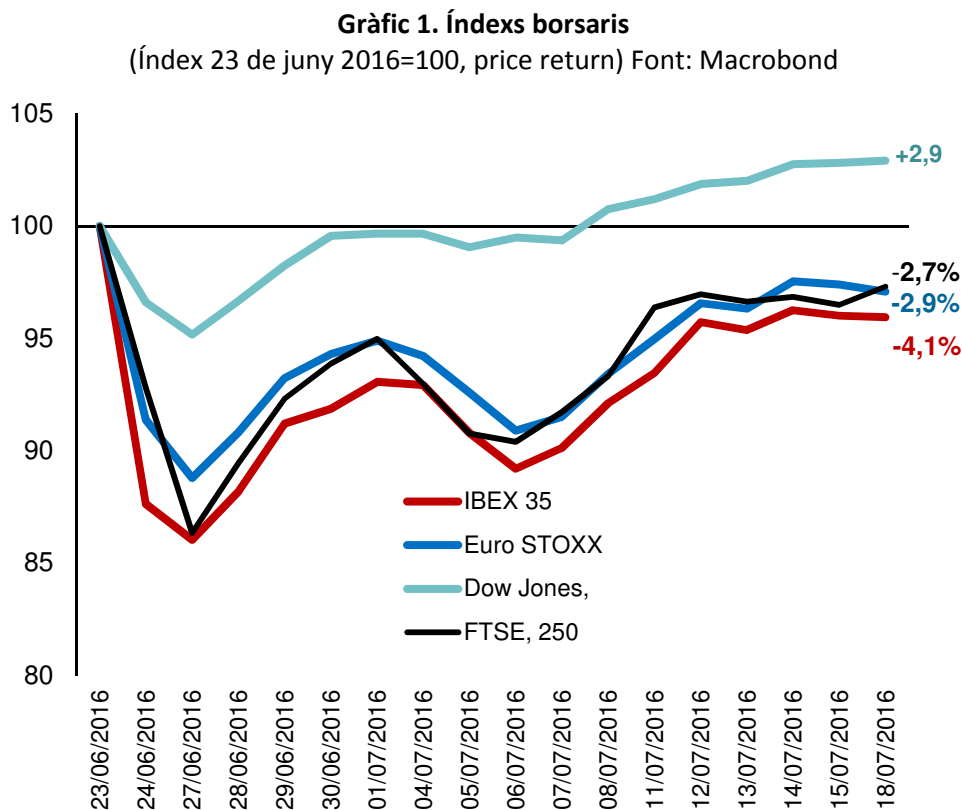
Índex

1	Primeres conseqüències.....	3
	1.1 Turbulències als mercats financers.....	3
	1.2 Revisió a la baixa de les previsions de creixement	5
2	Conseqüències a mitjà i llarg termini	6
	2.1 Tot depèn de les negociacions.....	6
	2.2 Retrocés de la globalització?.....	7
3	Impacte sobre les relacions econòmiques Catalunya/Espanya amb Regne Unit .	10
	3.1 Comerç	10
	3.2 Inversions	12
	3.3 Turisme.....	13
	3.4 Fluxos migratoris.....	15
4	La Cambra demana la formació d'un nou Govern a Espanya	17

1. Primeres conseqüències

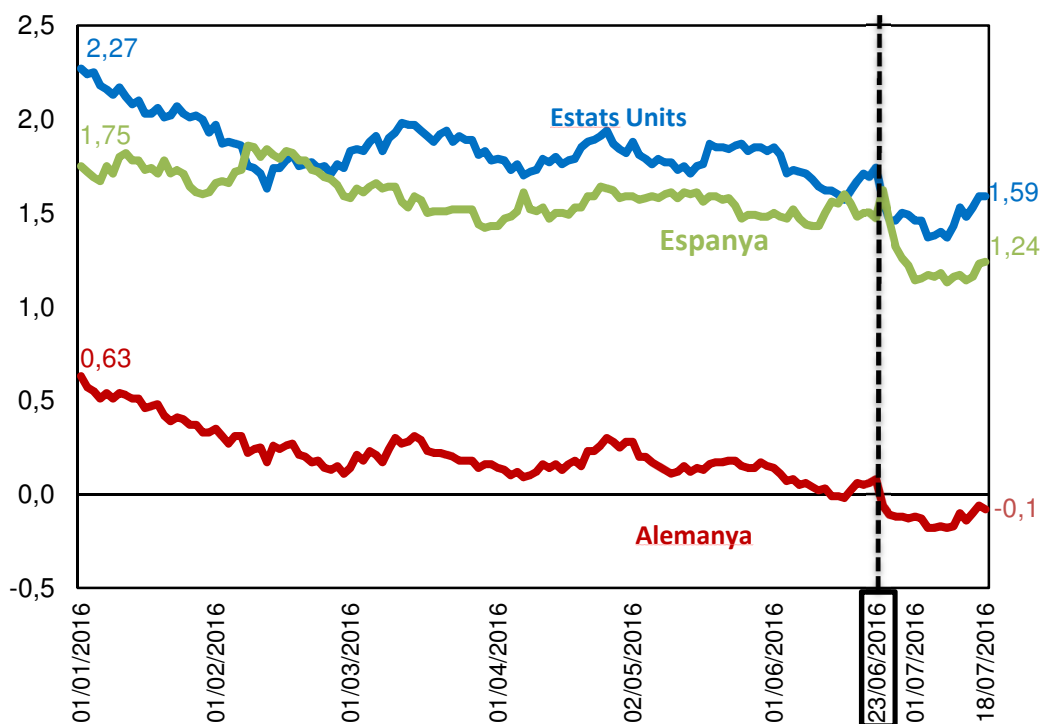
1.1. Turbulències als mercats financers

El resultat del referèndum va alterar sobtadament les expectatives preexistents, que majoritàriament descomptaven la derrota del Brexit. Durant els dies immediatament posteriors els inversors van vendre actius de risc per refugiar-se en actius més segurs, provocant una forta caiguda de les borses europees i una pujada del preu de del deute públic. No obstant, la sobre-reacció inicial s'ha anat corregint gradualment i a data d'elaboració del present document els índexs borsaris havien recuperat bona part del terreny perdut –o fins i tot superat els nivells pre-Brexit en el cas de la borsa americana.

A diferència del comportament erràtic de les borses, el resultat del referèndum sembla haver accentuat la trajectòria descendent del tipus d'interès a llarg termini. Per contextualitzar aquesta evolució cal tenir en compte l'entorn de major fragilitat de l'economia mundial provocat pel Brexit, que indueix als inversors a descomptar la continuïtat de les polítiques monetàries acomodaticies als dos costats de l'Atlàntic. Al seu torn, aquest comportament a l'alça de la renda fixa (i a la baixa dels tipus d'interès) contribueix a sostenir els preus de la renda variable, a falta d'altres opcions per aconseguir uns objectius mínims de rendibilitat a les carteres d'inversió.

Gràfic 2. Tipus d'interès a llarg termini
(percentatge) Font: Macrobond

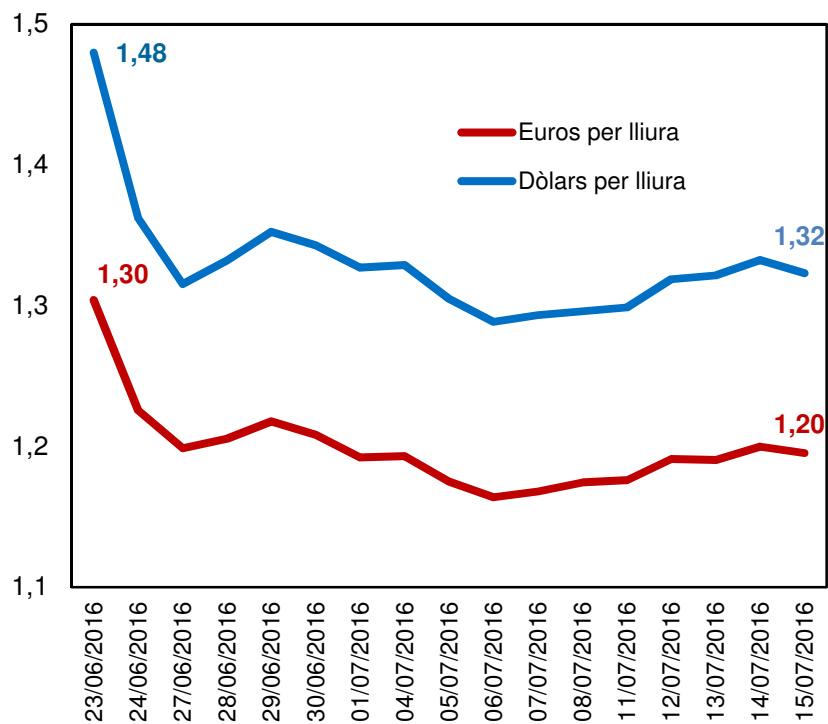

Reflectint aquest moviment cap a actius considerats més segurs la prima de risc del deute públic espanyol, que en un principi va augmentar fins als 168 punts bàsics (24 de juny), després ha baixat progressivament i se situava en 121 el 18 de juliol.

Pel que fa als tipus de canvi el resultat del referèndum ha provocat una davallada de la lliura del 12% en relació al dòlar i del 10% en relació amb l'euro. Al seu torn, l'euro s'ha devaluat un 2,5% en relació al dòlar. Aquest l'ajustament dels tipus de canvi és consistent amb l'expectativa d'una política monetària previsiblement acomodaticia per part del Banc d'Anglaterra, davant el probable afebliment de l'economia britànica al llarg dels propers trimestres.

Gràfic 3. Tipus de canvi

Font: Macrobond

1.2. Revisió a la baixa de les previsions de creixement

El 19 de juliol l'FMI va revisar a la baixa les previsions de creixement per l'economia mundial una dècima en 2016 i 2017, en comparació amb l'abril, incorporant l'impacte del Brexit sobre la confiança dels mercats i dels inversors. El creixement per aquest any serà del 3,1% i l'any proper del 3,4%. L'impacte sobre les economies avançades seria d'una dècima menys el 2016, fins l'1,8%, i de dos dècimes menys el

2017, mantenint l'1,8%. A l'Eurozona la previsió es revisa una dècima a l'alça el 2016, fins l'1,6%, i dos a la baixa el 2017, fins l'1,4%. En el cas d'Alemanya la previsió per a 2017 es rebaixa quatre dècimes, fins a l'1,2%, i al Regne Unit dues dècimes a la baixa el 2016, fins l'1,7%, i nou el 2017, fins p'1,3%. Finalment, l'FMI manté inalterada la previsió per Espanya el 2016 en el 2,6% i la rebaixa dos dècimes el 2017, fins el 2,1%.

Cal tenir en compte que les previsions emmarcades en l'escenari central de l'FMI reflecteixen un escenari benigne en el que les negociacions entre el Regne Unit i la Unió Europea permeten una transició relativament ràpida i ordenada cap a un nou *status quo*. Si aquest no fos finalment el cas l'impacte del Brexit podria acabar sent significatiu més negatiu del que es preveu en l'escenari central.

La Cambra, al seu informe de conjuntura que es farà públic el proper 26 de juliol, també ha revistat les previsions referides a l'economia catalana el 2016 i el 2017. En el cas del 2016 dos dècimes a l'alça, del 2,9% anterior al 3,1%, reflectint un comportament millor del que es preveia dels indicadors de consum i ocupació. En canvi, per al 2017 la previsió anterior del 2,6% es redueix dues dècimes a la baixa, fins al 2,4%, reflectint l'alentiment de l'Eurozona com a conseqüència del Brexit.

2. Conseqüències a mitjà i llarg termini

2.1. Tot depèn de les negociacions

A mitjà i llarg termini l'impacte dependrà del resultat de les negociacions entre el Regne Unit i la resta de països de l'actual Unió Europea. Si l'acord és ràpid i permet al Regne Unit continuar participant en el mercat únic europeu, mitjançant un acord similar al de Noruega, les conseqüències econòmiques tant per el Regne Unit com per a la resta d'Europa poden ser limitades en intensitat i en el temps.

La dificultat és que un acord d'aquestes característiques podria exigir que el Regne Unit continués respectant determinades regulacions per l'accés al mercat únic, que respectes el lliure moviment de persones i que contribuís parcialment als pressupostos europeus.

Si les negociacions es tensen, els efectes a mitjà termini poden acabar sent notablement més negatius per a les dues parts. En general, els països europeus tenen superàvit comercial amb el Regne Unit (en especial Alemanya) i una major dificultat d'accés a aquest mercat els afectaria negativament. Només la depreciació de la lliura ja tindrà efectes negatius certs sobre les exportacions europees. Pel que fa al Regne Unit, el mercat europeu absorbeix gairebé la meitat de les seves exportacions, i una major dificultat d'accés pot impactar molt negativament sobre el seu creixement a mitjà termini.

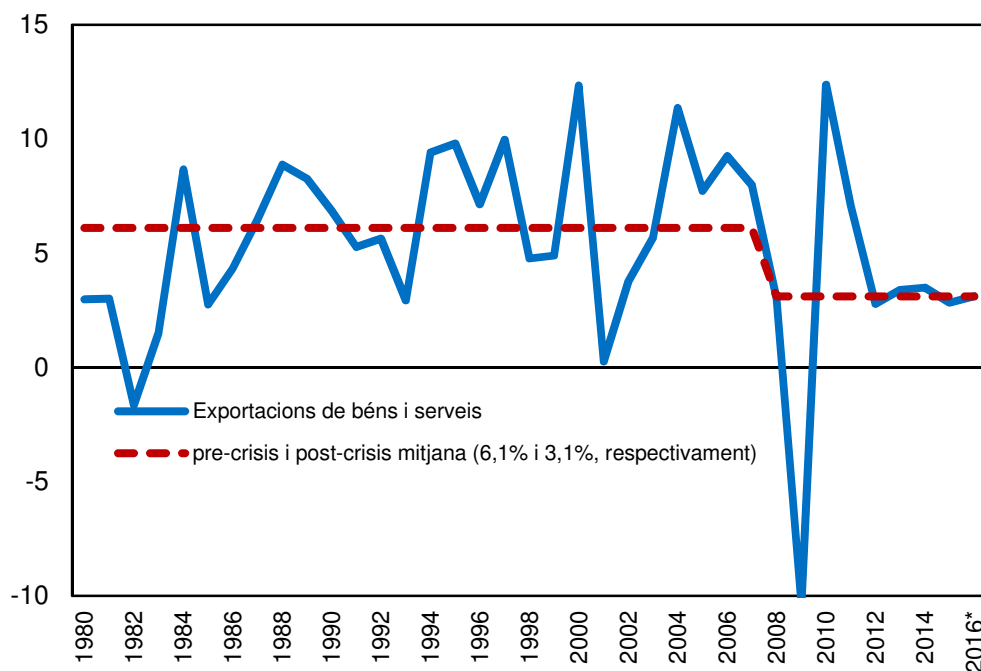
2.2. Retrocés de la globalització?

L'impacte del Brexit sobre l'economia mundial semblaria, en principi, més moderat. En primer lloc, el pes de l'economia britànica en el PIB mundial no arriba al 4% i, en segon lloc, els dos grans motors de l'economia mundial són actualment els EUA i la Xina.

No obstant, el resultat del referèndum a Gran Bretanya es pot interpretar també com a símptoma de problemes més profunds relacionats amb la globalització i els riscos de fractura a l'economia mundial. Si el Regne Unit, tradicional defensor del lliure comerç, ha votat per revocar el que és essencialment un gran acord d'integració econòmica i comercial, quin serà el destí d'altres projectes d'integració comercial en curs, com el TPP o el TTIP?

De fet, hi ha signes d'un cert retrocés de la globalització, amb conseqüències econòmiques potencialment importants més enllà del Brexit: L'Organització Mundial del Comerç, per exemple, ha advertit que les mesures proteccionistes en el marc del G20 estan augmentant amb força des del 2009. Per altra banda, en la dècada actual, i per primera vegada des dels 1980s, el comerç mundial ha tendit a créixer per sota del PIB mundial i des del 2008 els volums exportats mundialment han augmentat només la meitat de la taxa mitjana del període pre-crisi (3,1%). Pel que fa als fluxos de capital, després d'assolir un màxim històric de 9 trilions de dòlars i un 16% del PIB mundial el 2007, han caigut fins als 1,2 trilions, o un 2% del PIB mundial.

Gràfic 4. Comerç mundial
(taxes de variació anual, en percentatge) Font: FMI

*Previsió

Un dels principis en el que els economistes estan més majoritàriament d'acord és que els beneficis *nets* del comerç internacional són positius. Ara bé, mentre que els beneficis són difusos entre la majoria de la població, que té accés a més béns i serveis a preus més competitius, els costos es concentren amb major intensitat en

determinats col·lectius i territoris, que veuen com els seus llocs de treball es desplacen a altres països.

Els períodes de ràpida globalització i progrés tecnològic, com el que hem viscut entre els 1990s i la primera dècada del segle actual tendeixen a augmentar les desigualtats, creant guanyadors i perdedors, i encara que l'efecte net sigui positiu, les reaccions en contra posen en qüestió consensos fonamentals i poden desestabilitzar els marcs polítics establerts. La globalització ha aixecat de la pobresa a milions de persones als països en desenvolupament, reduint la desigualtat entre països, però al mateix temps ha empobrit a les classes mitjanes en alguns països desenvolupats, augmentant la desigualtat dins d'aquests països. En el cas dels EUA, per exemple, mentre que el PIB per càpita ha crescut un 14% entre 2001 i 2015 els salaris medians ho han fet només un 2%.

L'abandonament per part del Regne Unit del projecte europeu s'inscriu en aquest context, amb un vot favorable a la sortida molt concentrat en aquelles àrees i col·lectius amb una percepció més negativa sobre les conseqüències del lliure flux de mercaderies, capitals i persones. (Una base social similar a la que recolza Donald Trump com a candidat a la presidència dels EUA.) A la resta de la Unió Europea l'exemple del Brexit pot estimular els moviments contraris al projecte europeu i a la globalització en general, en ascens a molt països. Però representa també una oportunitat per revitalitzar el projecte des de dintre, sense la dificultat d'una Gran Bretanya sempre reticent. Això implica reconstruir el projecte en favor no només d'una major integració econòmica, sinó també d'una major base democràtica a l'entorn d'un projecte polític compartit, que no deixi fora als perjudicats per la globalització.

3. Impacte sobre les relacions econòmiques Catalunya/Espanya amb Regne Unit

3.1. Comerç

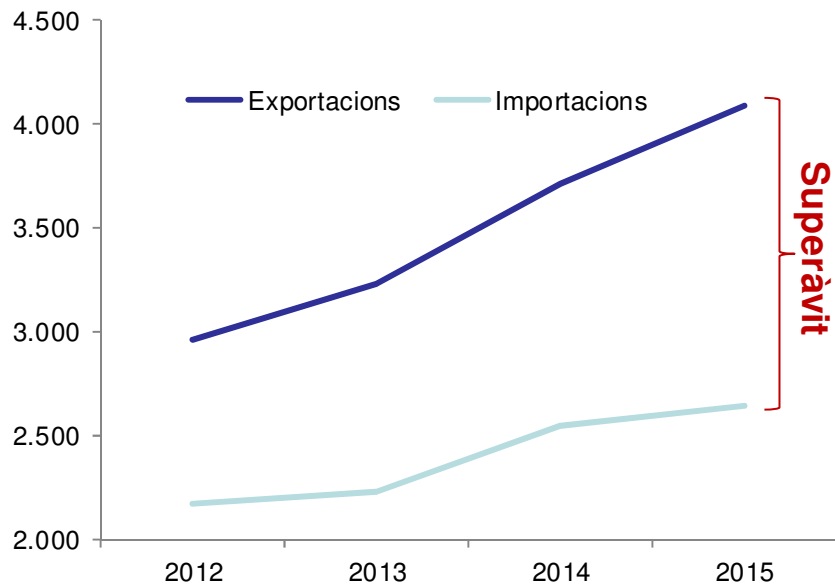
Tant Espanya com Catalunya tenen una balança comercial positiva amb el Regne Unit. Per exemple, el 2015 Catalunya va exportar per valor de 4.084 milions d'euros i va importar per valor de 2.640 milions d'euros. (Encara que les dades més recents corresponents als primers quatre mesos del 2016 mostren un descens de les exportacions de l'11% en termes interanuals, després d'un augment del 10% registrat el 2015.). Espanya va exportar per valor de 18.231 milions d'euros i va importar per valor de 12.584 milions.

Catalunya manté un important superàvit comercial amb el Regne Unit sobretot en tres sectors: l'automòbil, la indústria agroalimentària i la indústria química. Cal tenir en compte que el 38% de les exportacions de Catalunya al Regne Unit corresponen al sector de l'automòbil. Per tant, aquest pot ser el sector més afectat pel Brexit a curt termini.

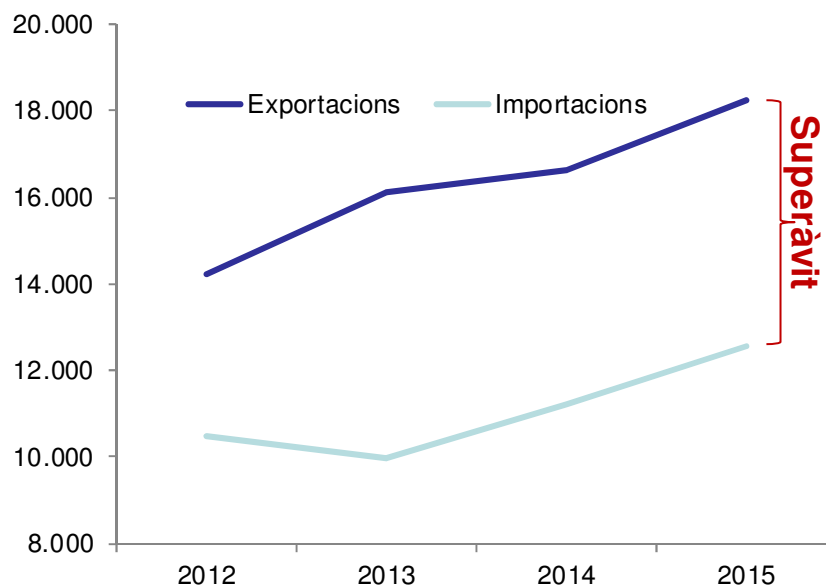
En conjunt, les vendes al Regne Unit tenen un pes del 6,1% sobre el conjunt de les exportacions catalanes, un percentatge lleugerament inferior al 7,9% que representen en el conjunt de les exportacions espanyoles. De fet, Catalunya ocupa la 13ª posició (de 19) en el rànquing de comunitats autònomes amb major pes de les exportacions al Regne Unit sobre el total de cada comunitat.

Gràfic 5. Comerç exterior amb el Regne Unit – Catalunya i Espanya
(milions d'euros) Font: Datacomex

Catalunya

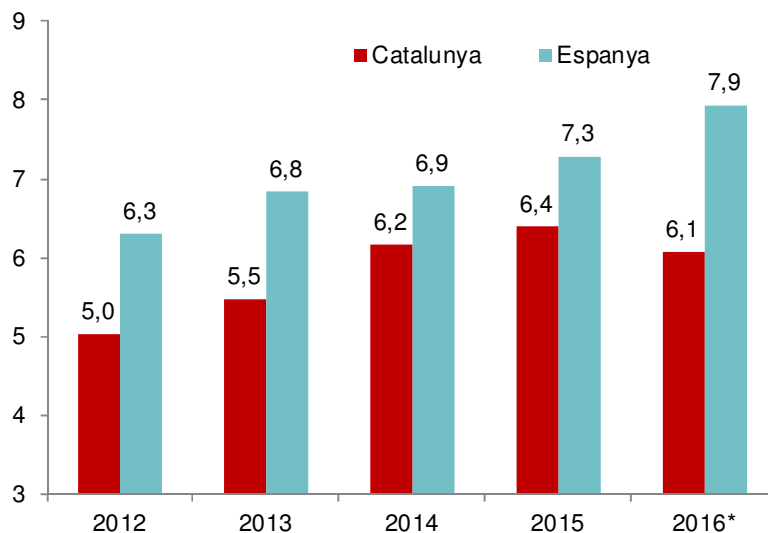

Espanya

El Regne Unit és el cinquè mercat exterior més important de Catalunya després de França, Alemanya, Itàlia i Portugal. A Espanya, en canvi, és el tercer mercat més important després de França i Alemanya. Tanmateix, al gràfic es pot observar com els darrers anys el pes de les exportacions al Regne Unit sobre el total d'exportacions catalanes ha anat augmentant progressivament, des del 5% el 2012 fins al 6,4% el 2015 –amb correcció parcial el 2016.

Gràfic 6. Exportacions de béns al Regne Unit
(pes sobre el total d'exportacions, en percentatge) Font: Datacomex

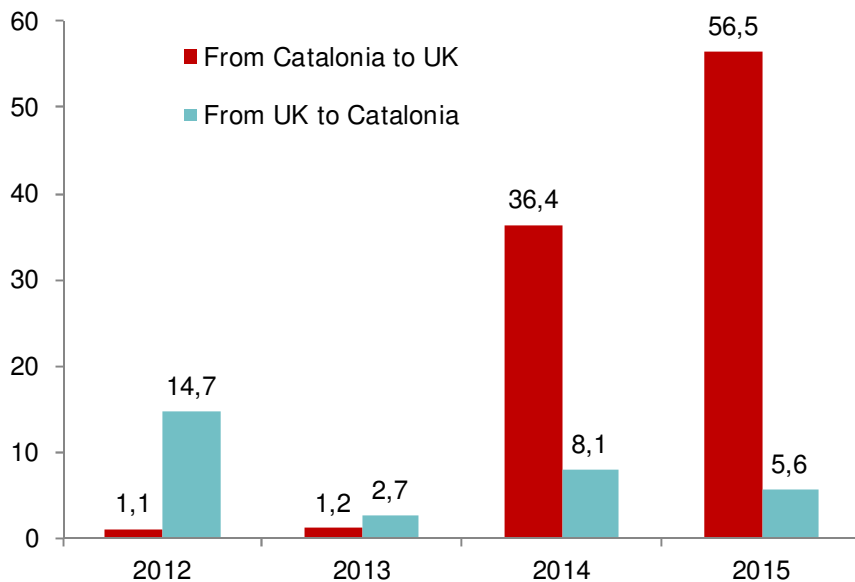
* Acumulat fins al maig

3.2. Inversions

El Regne Unit és un dels principals països inversors en l'economia espanyola, amb una quota entre el 5-7% de la inversió total mitjana dels darrers quatre anys. Per altra banda, l'economia britànica va ser el primer destí de la inversió espanyola a l'estranger el 2015, amb un pes del 13% del total (degut en bona part a la inversió efectuada en el sector financer), mentre que els dos anys anteriors s'havia situat a l'entorn del 6-8%.

En el cas de Catalunya, els anys 2014 i 2015 s'ha produït un augment molt important de la inversió efectuada al Regne Unit que es deu bàsicament a la compra del TSB per part del Banc Sabadell. En canvi, les dades d'anys anteriors mostren un pes relativament reduït de la inversió al Regne Unit, que no arriba al 2% del total.

Gràfic 7. Inversió directa. Catalunya – Regne Unit
(percentatge sobre el total) Font: DataInVex

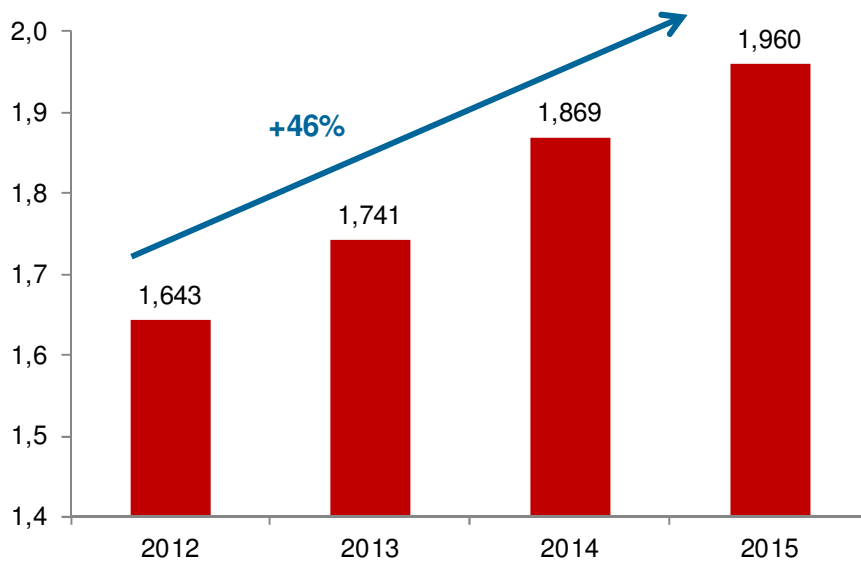

3.3. Turisme

Un altre sector especialment exposat als efectes del Brexit és el turisme. La depreciació de la lliura i el previsible fort alentiment de l'economia britànica afectaran negativament el nombre de turistes procedents del Regne Unit i la despesa que realitzen –tant en béns i serveis de consum com en actius immobiliaris.

L'any 2015 Espanya va rebre gairebé 16 milions de turistes britànics, dels quals gairebé dos milions (el 12%) van venir a Catalunya. A Espanya, el turisme britànic representa el 23,2% del total, un percentatge superior del 10,2% que representa a Catalunya.

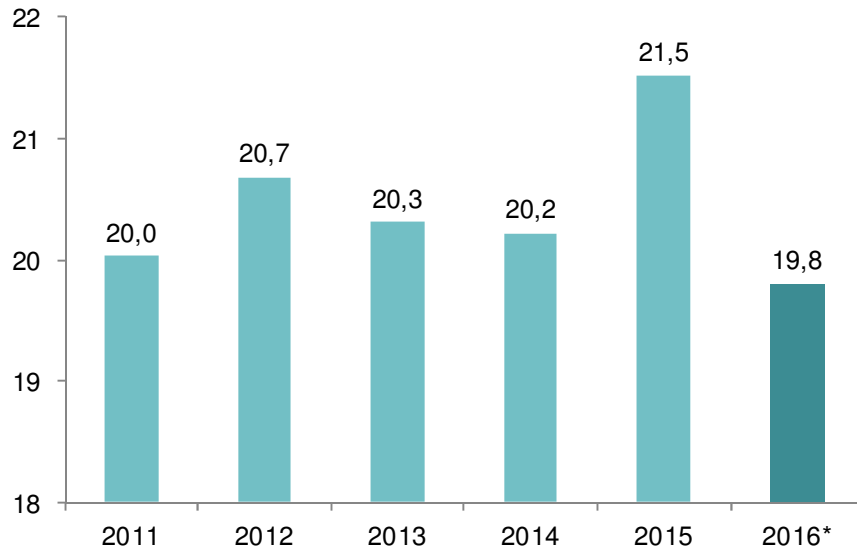
Gràfic 8. Turistes procedents del Regne Unit a Catalunya
(milions de persones) Font: IET

És particularment destacable l'important creixement que han registrat els turistes britànics que visiten Catalunya al llarg dels darrers anys –un 46% acumulat entre 2011 i 2015– fins situar el turisme britànic com el segon més important a Catalunya després del francès.

La despesa realitzada pels turistes d'origen britànic a Espanya representa a l'entorn del 20% de la despesa total efectuada pels turistes estrangers i oscil·la entorn als 12.000 milions d'euros anuals.

Gràfic 9. Pes de la despesa del turistes britànics sobre la despesa total dels turistes internacionals a Espanya (en percentatge) Font: IET

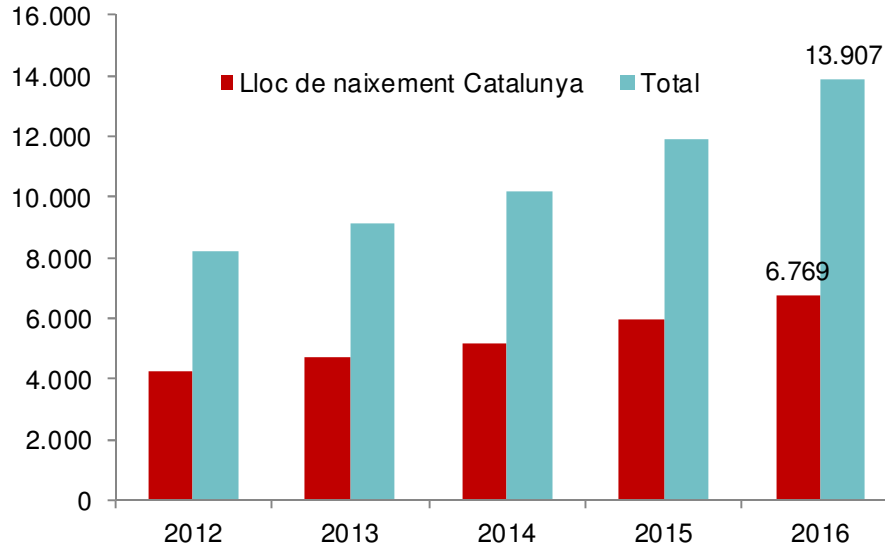

* Acumulat fins al maig

3.4. Fluxos migratoris

Finalment, el Brexit també afectarà als residents de nacionalitat britànica que viuen al nostre país, així com als residents al Regne Unit de nacionalitat espanyola. Actualment hi ha 102.498 espanyols que resideixen al Regne Unit, dels quals uns 14.000 eren residents a Catalunya, el que representa un 13,6% del total espanyol i un 5,3% de tots els emigrants procedents de Catalunya. (Cal tenir en compte que aproximadament la meitat d'aquests emigrants són nascuts a Catalunya i l'altra meitat a altres parts d'Espanya o del món, però residents a Catalunya.)

Gràfic 10. Catalans* residents al Regne Unit
(nombre de persones, a 1 de gener) Font: PERE (INE)

*Població de nacionalitat espanyola inscrita a alguna de les quatre províncies catalanes

D'altra banda, a Catalunya resideixen 19.022 britànics (el 2% del total d'immigrants i el 6,7% del total de britànics a Espanya). Les comunitat autònomes amb major presència de residents britànics són la Comunitat Valenciana i Andalusia, que concentren dues tercers parts dels britànics residents a Espanya, molts dels quals són pensionistes que poden patir una important reducció del seu poder adquisitiu si la lliura es manté depreciada.

Taula 1. Britànics residents a Espanya. 1 de gener 2015

(nombre i pes sobre el total d'immigrants)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del "Proyecto C-interreg.CEPREDE"

	Total	Regne Unit	%Regne Unit s/ total
Catalunya	1.028.069	19.022	2%
Espanya	4.729.644	283.243	6%

4. La Cambra demana la formació d'un nou Govern a Espanya

Les últimes dades i previsions actualitzades mostren que malgrat l'impacte del Brexit les economies catalana i espanyola continuen creixent a bon ritme, significativament per sobre de la mitjana europea, i amb perspectives de poder mantenir un diferencial positiu amb la UE al llarg del 2017. La qüestió més urgent ara mateix per a l'economia espanyola és la formació d'un govern el més aviat possible, amb prou recolzament parlamentari com per afrontar amb un mínim d'estabilitat els principals reptes pendents. Sigui quina sigui la fórmula que finalment s'adopti, tots els partits polítics haurien de ser plenament conscients de la importància que té formar un govern estable per consensuar les mesures que permetin consolidar la recuperació en un període de creixent incertesa de l'economia mundial –i actuar en conseqüència. Un escenari amb repetició d'eleccions o amb un govern massa fràgil com per impulsar les mesures que necessita el país podria tenir conseqüències molt negatives per a la nostra economia i per al conjunt de la societat.

L'ordre de prioritats passa, en primer lloc, per aprovar un pressupost per a 2017 que situï les finances públiques en el camí de l'estabilitat, evitant promeses que no es podran complir i adoptant les mesures necessàries per assolir els objectius pactats amb les autoritats europees. Cal adoptar una decisió política sobre la dimensió de la despesa pública que el país necessita i ajustar tant la pressió fiscal com la despesa en funció d'aquest objectiu, fins eliminar el dèficit públic. És convenient que la reducció del dèficit continuï sent gradual, però cal situar definitivament les finances públiques en una trajectòria de reducció sistemàtica del deute acumulat, que respecti el calendari pactat amb Brussel·les. L'ajustament pressupostari ha de ser compatible amb tres condicions: a) la protecció dels col·lectius socials més desfavorits, b) el suport a la despesa productiva en R+D+i i als projectes d'infraestructures amb una relació cost-benefici favorable i c) la reforma en profunditat de l'actual sistema de

finançament autonòmic, que és manifestament injust per algunes comunitats –en particular Catalunya.

La reacció contra les conseqüències més negatives de la globalització i dels projectes d'integració econòmica, de la que el Brexit és un exemple, ens confirma que no es pot construir cap projecte sostenible de futur que deixi fora a una part de la població o que aprofundeixi les divisions territorials. El nou govern d'Espanya no pot defugir el problema territorial. Com tampoc pot ignorar la tensió social creixent amagada sota una taxa d'atur que dobla la mitjana europea i una caiguda en la renda per càpita que encara no ha recuperat els valors previs a 2008. Cal oferir un projecte que generi esperança i que tingui credibilitat, articulat en base a dos eixos fonamentals: l'ocupació i la productivitat.

Actualment les empreses catalanes i espanyoles estan creant ocupació a bon ritme. Mostren, per tant, esperança en el futur. Cal assegurar que es manté aquest procés, encara que no sempre les condicions salarials i de contractació siguin, d'entrada, les òptimes. Una gran part de l'èxit que representa l'augment de l'ocupació és degut al sentit de responsabilitat dels sindicats, que cal reconèixer. L'actual marc laboral no és l'òptim per a ningú, però ara l'important és dotar al sistema vigent d'un mínim d'estabilitat, absolutament necessària per no dificultar les decisions d'inversió. Si la inversió manté el dinamisme també ho faran el creixement i l'ocupació –fins i tot amb l'actual marc laboral, amb totes les seves deficiències.

Si l'estabilitat financera és el repte més urgent per a l'economia espanyola, i l'ocupació és a la vegada urgent i important, l'augment de la productivitat és el factor més decisiu a mitjà i llarg termini. Tothom està d'acord en què cal re-enfocar el model productiu, però cal adoptar mesures consistents amb aquest objectiu. A llarg termini la palanca més efectiva és l'educació; en aquest sentit, cal un gran acord transversal que posi les bases d'un model àmpliament compartit i estable en el

temps, i que serveixi per fer més efectiva la vinculació entre educació, recerca, innovació i productivitat –tot respectant l'autonomia pròpia de cada esfera.

Ara bé, cal tenir en compte que la relació entre educació i productivitat no és lineal i és molt gradual en el temps. A més curt i mitjà termini, la clau de la productivitat és el dinamisme empresarial que emergeix de la societat, en aliança amb uns factors d'entorn propicis. Aquest dinamisme s'expressa en dos vectors: la creació d'empreses i, molt especialment, el creixement continuat de les empreses ja existents, a mesura que obren nous mercats, generen nous productes i adopten noves tècniques de producció. Al seu torn, el creixement empresarial s'aguanta en dos pilars fonamentals: la innovació i la internacionalització. L'augment sostenible dels salaris reals i de l'ocupació de qualitat en són la conseqüència.

Un pla de govern d'ampli abast parlamentari, amb visió de llarg termini, compromès amb l'estabilitat pressupostària i orientat a la creació d'ocupació de qualitat i a l'augment sostenible de la productivitat hauria de tenir com a nord aquests tres elements: el creixement empresarial (en nombre i dimensió), la internacionalització i la innovació. Ben segur, un programa d'aquestes característiques pot contribuir a conformar una mena de denominador comú integrable en els programes d'una gran part de l'arc parlamentari, i pot dotar d'una base mínima de consens a un projecte de futur orientat a augmentar l'ocupació transformant el model productiu –al temps que es reforcen els mecanismes de solidaritat per no deixar a ningú fora del progrés general.